

De paviljoentjalk „Het Wakend Oog”, een oude getrouwe

Een kijkje vanuit de kombuis in het gezellige dagverblijf.

Een kijkje vanuit het voorschip in het dagverblijf. Achter het dwarsscheeps geplaatste schot is de kombuis.

De helder wit geschilderde paviljoentjalk „Het Wakend Oog” uit EnkhuiZEN is één van de charterschepen van het eerste uur. In 1960 werd het schip door de familie Smit opnieuw onder zeil gebracht nadat het tot een gezellig familiejacht was verbouwd. Later ging zoon Jan Smit met betalende passagiers varen en zo werd „Het Wakend Oog” één van de eerste werkpaarden uit de stal van Zeilvaart EnkhuiZEN. Dit charterbureau is met een vloot van bijna veertig schepen de grootste bemiddelaar in de traditionele chartervaart in Nederland geworden. De trend naar grotere eenheden en naar meer comfort en luxe aan boord werd hier direct aangevoeld en ingezet. Daardoor trad een sterke vernieuwing van de vloot op. De tjalk „Het Wakend Oog” is met een accommodatie van tien personen inmiddels één van de kleinste eenheden van de vloot, maar het comfort aan boord is van een zodanig gehalte dat de tjalk nog steeds goed mee kan komen.

Bart Slagter

De huidige eigenaar is de schipper Bart Slagter. Al tijdens zijn middelbare schoolopleiding werkte hij in de vakanties als zeilinstructeur bij de Nederlandse Zeilschool. Toen hij naar de hogere zeevaartschool in Amsterdam ging voor de studie van scheepswerktuigkundige bleef hij periodiek werken voor zijn vakantiewerkgever. Die had inmiddels ook de tjalk „Horizon” in de vaart gebracht. Bart werkte aan een aantal technische zaken op dit schip en voer af en toe mee als maat. Op zee voer hij onder meer voor de Nedlloyd en later voor Redwijs te Baarn. Deze laatste werkgever is gespecialiseerd in het uitbrengen van schepen. Dat wil zeggen dat schepen door Redwijs worden bemand en naar hun bestemming worden gevaren. Op

De paviljoentjalk „Het Wakend Oog” onder vol tuig. De vlag van Zeilvaart EnkhuiZEN in het want, een fiere Nederlandse vlag op het roer.

Aan het einde van een fijne dag worden de zeilen zorgvuldig opgeborgen.

die wijze kreeg Bart aardig wat kennis en ervaring. Tijdens zijn verloven bleef hij in de chartervaart en voer ondermeer bij Jan Schoen op de „Zwarte Valk” als maat. Eind 1980 besloot hij de zee vaarwel te zeggen en kocht hij een eigen schip: de tjalk „Het Wakend Oog”. Hij wilde een niet te groot en vooral gezellig schip.

De aankoop werd mogelijk omdat Jan Smit door zijn walbetrekking het charteren met de tjalk niet meer kon combineren. Bart Slagter viel op het fraai ogende scheepje omdat hij niet mee wilde doen aan wat hij noemt de race met „eenheidsworsten” van 18-24 passagiers. Voor hem is „small beautiful”! Bovendien verkeerde de tjalk in een uitstekende staat van onderhoud en was er een uitgebreide zeilgarderobe aan boord.

Het herstel in oude luister

Bart Slagter is dus één van die charter-schippers die *niet* zelf en met eigen handen een casco van de sloop gered en opgebouwd heeft. Zijn sympathie voor „Het Wakend Oog” die hem tevens als geriefelijke woning dient, is er niet minder om.

In 1956 kocht de eerder genoemde familie Smit de tjalk. Tot dat jaar deed het schip dienst als een soort drijvende directieket. De opbouw werd er af gesloopt en het casco kreeg een goede beurt. Er werd een royale roef over een groot deel van het ruim gebouwd en er werd een Ford dieselmotor in geplaatst. Zo zoetjes aan begon het schip weer te ogen. In Harlingen werd een mast op de kop getikt en met wat tweedehands zeilen kwam de tjalk als „Het Wakend Oog” als jacht in de vaart. In 1960 werd bij Blom in Hindeloopen een fraai interieur ingetimmerd. In dat jaar werd ook een tuigage van een Fries wedstrijdskûtsje overgenomen. Het schip overwinterde steeds in Hindeloopen.

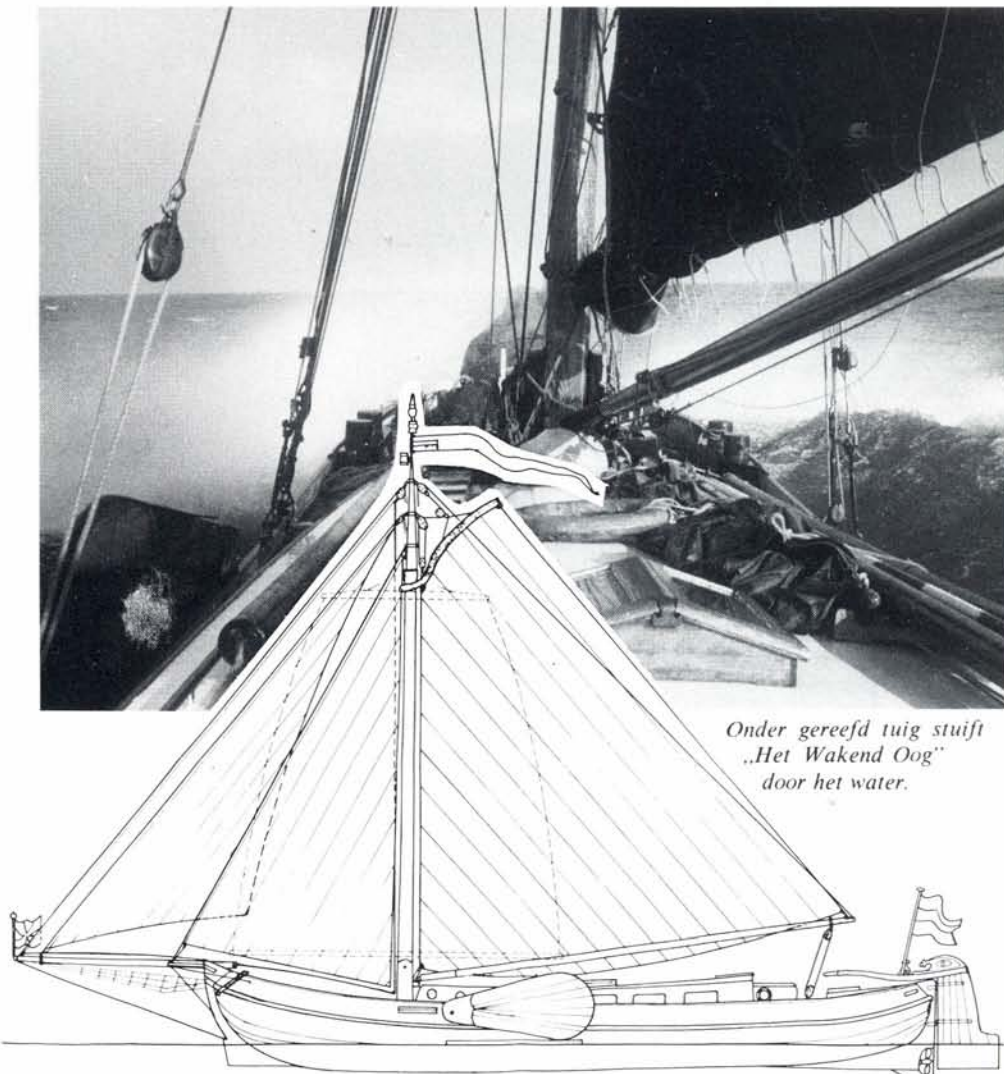
Begin van de zeventiger jaren werd „Het Wakend Oog” voor het eerst voor charterwerk ingezet en geleidelijk aan is dat verder gegroeid. Eerst was Muiden de uitvalsbasis, later werd dat Enkhuizen met de oprichting van Zeilvaart Enkhuizen.

Historie

De paviljoentjalk werd in 1897 op de werf van J. Boot te Woubrugge voor de vrachtvaart gebouwd. Een paviljoentjalk kenmerkt zich doordat de woning van de schipper in het verhoogde achterdek is ondergebracht. Het dek is daar tot op potdekselhoogte gelegd. De schipper staat met de verlengde helmstok als het ware voor zijn kleine woning op het dek vlak achter de luikenkap te sturen. Bij de roeftjalken staat hij achter zijn woning.

De paviljoentjalken zijn doorgaans van bescheiden afmetingen. „Het Wakend Oog” meet 19,24 meter lang, 3,72 breed en heeft een diepgang van slechts 0,60 meter.

Het schip is oerdegelijk gebouwd: de afstand tussen de spanten bedraagt

Onder gereefd tuig stuift „Het Wakend Oog” door het water.

Zeiltekening van de paviljoentjalk „Het Wakend Oog”. De fok wordt tegenwoordig als boomfok gevaren. De jager is niet op de tekening aangegeven.

tekst: M. J. Kusters

slechts 28 centimeter. Het is daarmee een zwaar gebouwd schip.

Voorzover bekend heeft de tjalk behalve vracht in Holland ook tussen Holland en Friesland vice versa gevaren onder de namen „Riethandel” tot 1901, „De Goede Verwachting” tot 1918, „Goede Verwachting” tot 1943, eveneens „Goede Verwachting” tot 1947. Daarna is er een grijs stukje geschiedenis, waarvan de gegevens niet bekend zijn. Het schijnt dat de tjalk eventjes in de visserij is geweest onder het registratienummer Workum 40. Nadat het als drijvende directieket heeft gefungeerd, werd het door de familie Smit in 1956 „Het Wakend Oog” gedoopt. Op de roerklik is dan ook een fraai open oog geschilderd!

Interieur

In het voorschip is een hut voor de bemanning met twee kooien. Onder het voordek ligt een vierpersoonshut die betimmerd is met massief meranti. Deze hut heeft een (vlucht)luik in het voordek. Achter de mastvoet ligt aan stuurboord een tweepersonshut, een douche en nog een tweepersonshut. Al de hutten zijn voorzien van stromend water en verlichting. Het dagverblijf ligt over de volle breedte van het schip en ontvangt overdag royaal daglicht door de ramen in de roefopbouw. Grenzend aan het dagverblijf volgt de kombuis aan bakboord, de toegang tot het dek en een toilet aan stuurboord. Via de machinekamer kan

de schipper zijn woning in het achterschip bereiken. Deze woning is nu kleiner dan vroeger omdat de machinekamer deels in deze woning is uitgebouwd. Een gedeelte van de schipperswoning is nog betimmerd met de originele kraaldelen uit 1897 in blankgelakt eikehout. Het comfort aan boord is aanzienlijk, terwijl het schip inwendig ook heel gezellig oogt. Meestal wordt „Het Wakend Oog” door de schipper en maat met zo’n acht gasten gevaren.

Tuigage

De mast is van massief Amerikaans grenen. Daarin kunnen aan de voet liefst 375 jaarringen worden geteld. De mast is 14 meter lang en is uiteraard strijkbaar. Voor een schip van nog geen twintig meter lang is de mast derhalve aan de bescheiden kant. Het zeilsilhouet van „Het Wakend Oog” is daardoor kenmerkend want de meeste schepen van deze grootte hebben een veel hoger opgaande tuigage. Bart Slagter heeft intussen een nieuwe zeilgarderobe voor de tjalk aan laten meten bij Schokker in Volendam. De fok

De helder wit geschilderde tjalk „Het Wakend Oog” met de allergrootste lappen bij: het grootzeil, de jager en twee waterzeilen.

---

wordt sedertdien als boomfok gevaren. Bij niet al te zwaar weer kan hij de tjalk dan ook gemakkelijk in zijn eentje varen, al is er altijd een maat aan boord. Het grootzeil meet 76 m², de fok 25 m², de kluiver 25 m² en de jager 65 m². Verder zijn er twee waterzeilen van elk 20 m² en kan een breekfok worden gevoerd. De jager is een groot voorzeil dat van de top van de mast naar de top van de kluiverboom wordt gevoerd. De nieuwe zeilen zijn van wit dacron, enkele oudere zeilen zijn bruin.

Alle rondhouten van het tuig zijn van oregon, de zwaarden daarentegen van eikehout.

Omdat het schip als jacht aan een tweede leven begonnen is, hebben de vorige eigenaars de tjalk laten meten bij het K.N.W.V. Toen voerde het dan ook de registratie TA 50. Bart Slagter overweegt het schip opnieuw te laten meten.

Charterwerk

Door het fraaie interieur is „Het Wakend Oog” minder geschikt voor tochten met schoolkinderen, zoals de meeste charterschepen in het voor- en naseizoen varen. Bart Slagter vaart daarom voornamelijk met volwassenen, meestal gezinnen, families en/of vrienden. Sommige klanten komen al jaren terug en in 1987 gaat hij zelfs een maand met hetzelfde gezelschap op reis.

„Het Wakend Oog” kan zich bij windstille met een zes cilinder 100 pk Ford motor uitstekend voortbewegen. Bij het manoeuvreren kan de schipper zowel de keerkoppeling gebruiken, dan wel de verstelbare schroef. Er zijn maar weinig schepen in de chartervaart met zo’n combinatie. Tijdens het zeilen kan de tweebladige verstelbare schroef in vaanstand worden gezet, hetgeen de zeileigenschappen ten goede komt. Maar of het schip nu op de motor vaart dan wel onder zeil, overdag wappert vanaf het roer een grote Nederlandse driekleur. Ook dat is een kenmerk van de stijl van Bart Slagter.